БЕОГРАД - На данашњи дан 1894. године српски физичар Михаило Пупин пријавио је у Њујорку патент за конструисање апарата за телефонске и телеграфске преносе на веће удаљености.

Данас је понедељак, 8. мај, 128. дан 2023. До краја године има 237 дана.

1429 - Предвођени Јованком Орлеанком, Французи су у Стогодишњем рату пробили седмомесечну опсаду Орлеана натеравши у бекство енглеске освајаче.

1783 - У Бечу је објављена прва позната српска књига о винима "Искусни подрумар", из пера Захарија Стефановића Орфелина (1726-1785). У њој је описана техника бербе грожђа, справљања вина и подрумарства. Орфелин је сматрао да су најбоља вина код Срба она која се праве у фрушкогорским манастирима и у Сремским Карловцима. О значају дела сведочи и чињеница да је друго издање објављено већ 1808. у Будиму. Орфелин је био необично свестрана личност, бавио се књижевношћу, историографијом, краснописом, радио је као бакрорезац и оставио је прелепе барокне бакрорезе. Имао је, за своје време, огромну личну библиотеку од више хиљада наслова. Његово место у историји српске културе је изузетно високо.

1794 - На гиљотини је погубљен француски хемичар Антоан Лорен Лавоазје, један од твораца модерне хемије, после суђења одржаног истог дана, на којем га је револуционарни суд, са још 27 оптужених, осудио на смрт као "заступника убирања краљевског пореза". Открио је да је ваздух смеша кисеоника и азота, доказао је да је вода спој кисеоника и водоника, утврдио значај кисеоника за сагоревање и оксидацију, поставио Закон о неуништивости материје, израдио низ нових метода за квантитативну хемијску анализу. Спаливши дијамант, доказао је да је кристализовани угљеник.

1815 - На брду Љубић код Чачка Срби су у Другом српском устанку до ногу потукли троструко јачу турску војску. Око 1.500 устаника предводили су Милош Обреновић и Лазар Мутап, а око 5.000 Турака Имшир паша, познат као Ћаја паша. Победа је устаницима улила силно самопоуздање и Србе масовно подигла на оружје.

1828 - Рођен је швајцарски филантроп Жан Анри Динан, творац идеје о Црвеном крсту, један од оснивача Међународног комитета Црвеног крста 1863, добитник Нобелове награде за мир 1901. Искуство из битке код Солферина 1859, кад је организовао помоћ рањеницима, навело га је да 1864. предложи конвенцију према којој се у рату морају поштедети болесни и рањени и санитетско особље. Пао је у заборав и беду и тек у дубокој старости доживео је признање за огроман филантропски рад. Као признање за изузетну службу у раду Црвеног крста, 1965. је установљена "Медаља Анри Динан", највише одликовање Међународног комитета Црвеног крста. Дела: "Сећање на Солферино", "Међународно братство и милосрђе за време рата".

1847 - Проглашено је "Устројеније Друштва српске словесности", из којег је доцније произашла Српска краљевска академија, данас САНУ. Библиотека данашње САНУ тај датум обележава као Дан библиотеке САНУ.

1873 - Умро је енглески филозоф и економиста Џон Стјуарт Мил, један од твораца либералне политичке теорије. Последњи је значајан представник енглеске класичне економске школе, познат по теорији трошкова производње. Његово најзначајније дело "О слободи" на српски је превео, написао предговор и објавио 1867. кнез Петар Карађорђевић, каснији краљ Србије Петар И. Остала дела: "Систем логике", "Утилитаризам", "О представничкој влади", "Принципи политичке економије", "Огист Конт и позитивизам", "Потчињеност жена".

1880 - Умро је француски писац Гистав Флобер, један од оснивача француског реализма, сјајан стилиста. Био је песимиста, скептик и непристрасан посматрач чињеница, противник грађанског лицемерја. Романом "Госпођа Бовари" узнемирио је јавност и оптужен је за повреду јавног морала. Остала дела: романи "Бувар и Пекише", "Сентиментално васпитање", "Саламбо", "Искушење светог Антонија", два позоришна комада и више новела и обимна "Преписка".

1884 - Рођен је амерички државник Хари Труман, председник САД од 1945. до 1953, упамћен по одлуци да у августу 1945. баци атомске бомбе на јапанске градове Хирошиму

и Нагасаки, у тренутку када је Јапан нудио капитулацију. Шеф државе постао је после смрти Френклина Рузвелта. Створио је 1947. доктрину о војној и економској помоћи земљама "угроженим комунистичким покретима", чиме је подстакао хладни рат. Умешао је 1950. САД у корејски сукоб и започео програм изградње војних база и ремилитаризације Западне Немачке. На основу закона "о очувању узајамне безбедности", Влада САД је 1951. од "Маршаловог плана" и "Труманове доктрине" сачинила општи план експанзије Запада. Тада су донети и прописи који су онемогућавали радничко-синдикално организовање у САД, а период док је он био председник обележио је изразити антикомунизам, оличен у републиканском сенатору Џозефу Макартију.

1902 - У ерупцији вулкана Мон Пеле на Мартинику потпуно је уништен град Сен Пјер, а катастрофу је преживело само двоје од 30.000 становника.

1903 - Умро је француски сликар и вајар Пол Гоген, чији је уметнички поглед изграђен на противставу импресионистичком схватању сликарства. Његов поступак карактеришу поједностављени облици, јаки контрасти боја, укидање перспективе, а најчешћа тема је егзотичан свет домородаца тахићанског острва Фату-Ива, међу којима је и умро. Најзначајније слике урадио је током два боравка на Тахитију, где је побегао од цивилизације: "Ћеретање", "Две девојке с Тахитија", "Материнство", "Бели коњ", "Племкиња"...

1921 - У Шведској је укинута смртна казна.

1944 - Совјетске јединице су у Другом светском рату ослободиле Севастопољ, избацивши Немце из те стратешки важне црноморске луке на полуострву Крим.

1945 - Совјетске трупе су у Другом светском рату ослободиле целу територију Чехословачке.

1978 - На највиши светски врх Монт Еверест без употребе кисеоника први су се попели италијански планинар немачког порекла Рајнхол Меснер и Аустријанац Петер Хабелер.

1984 - Совјетски олимпијски комитет одлучио је да бојкотује Олимпијске игре у Лос Анђелесу, оптуживши Владу САД за кршење Олимпијске повеље.

1992 - Председништво Југославије усвојило је оставку начелника Генералштаба оружаних снага Југославије и вршиоца дужности савезног секретара за народну одбрану генерал-пуковника Благоја Аџића и за начелника Генералштаба именовало генерал-пуковника Животу Панића. Смењен је и командант Друге армијске области генерал-пуковник Милутин Кукањац и пензионисано 38 генерала.

1992 - Умро је руски позоришни редитељ и глумац Сергеј Владимирович Обрасцов, један од утемељивача пародијско сатиричног жанра минијатура с луткама и оснивач Државног централног позоришта лутака, јединственог у свету. Стваралац инвентивног духа и богате маште, режирао је више од 50 луткарских представа које се сматрају антологијским делима тог позоришног жанра, попут "Чаробне Аладинове лампе", "Необичног концерта", "2:0 за нас", "Ђавољег млина".

1995 - Француски председник Франсоа Митеран и лидери 80 земаља, укључујући председника СРЈ Зорана Лилића, обележили су на пригодној свечаности у Паризу пола века од завршетка Другог светског рата.

1996 - Умро је шпански борац с биковима Луис Мигел Лукас "Домингин", вероватно најбољи борац с биковима у 20. веку, чија је вештина инспирисала америчког писца Ернеста Хемингвеја.

1999 - Текстови извештача из Албаније први пут од почетка агресије НАТО на Србију (СРЈ) подвргнути су отвореној америчкој војној цензури. Одлука је међу западним новинарима протумачена као покушај НАТО да неутралише непријатне тенденције у медијима због серије "грешака" и цивилних жртава.

1999 - Авиони НАТО срушили су до темеља зграду главне поште у центру Ужица, већ оштећену у нападу 16 дана раније, а приликом бомбардовања цивилних циљева у Нишу убијено је двоје људи.

2001 - Папа Јован Павле II окончао је посету Сирији током које је као први римокатолички поглавар у историји ушао у једну џамију.

2007 - У Северној Ирској је после вишегодишње суспензије и директне управе владе из Лондона, обновљена локална власт и оформљени су северноирски парламент и влада. Мировни процес у Северној Ирској је започео још почетком деведесетих 20. века, а озваничен је априла 1998. године. Тада су окончани сукоби са ирским националистима који су трајали 30 година и у којима је око 3.500 особа изгубило живот.

2018 - Председник САД Доналд Трамп објавио је да се Сједињене Државе повлаче из нуклеарног споразума с Ираном. Како је рекао, постојећи споразум не може да спречи ту земљу да дође до нуклеарног оружја, а Израел је претходно обелоданио обавештајне податке који указују да Иран и даље ради на његовом развоју. Иран је јула 2015. потписао Споразум о нуклеарном програму с Русијом, САД, Кином, Британијом, Француском и Немачком.

2021 - У експлозији код школе Сајед ал Шухада у западном делу Кабула, Авганистан, погинуло је 90 лица, а 240 је повређено. Жртве су већином били ученици. Напад је био мотивисан верском искључивошћу. Аутомобил бомба експлодирао је испред улаза у школу коју похађају припадници мањинске заједнице шиитских Хазара.

(Танјуг)